

Rijksgebouwendienst
Ministerie van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Landgoed Soestdijk voor het eerst archeologisch verkend

Onderzoek op een wel heel bijzondere plek, dat was de archeologische verkenning die RAAP onlangs in opdracht van de Rijksgebouwendienst uitvoerde op het Landgoed Soestdijk in Baarn. Het was voor het eerst dat hier archeologisch onderzoek werd gedaan en dat vroeg om een bijzondere aanpak. Duidelijk werd dat het archeologisch belang van Landgoed Soestdijk zich hoofdzakelijk beperkt tot resten vanaf de 17e eeuw.

Landgoed en Paleis Soestdijk, voor velen bekend van het défilé-bordes, waren vanaf de 17e eeuw in het bezit van de Oranje-Nassau's. Stadhouder Willem III was in 1674 de eerste Oranje-bewoner. Koningin Juliana en Prins Bernhard waren de laatste bewoners en sinds hun overlijden zoekt men een andere bestemming voor het paleis en landgoed. In verband daarmee laat de huidige eigenaar, het Rijk, een omgevingsvisie voor Paleis Soestdijk opstellen en het archeologisch onderzoek van RAAP vormt een onderdeel daarvan. Het onderzoek had tot doel een beeld te geven van de mogelijk aanwezige archeologische waarden en de betekenis hiervan voor de herbestemming van het landgoed.

Onbekend terrein

Om evidente redenen is Landgoed Soestdijk tot 2005 nooit onderwerp van enige landschappelijke of cultuurhistorische studie geweest. Ook is er nooit archeologisch onderzoek gedaan. Er bestaan geen (goede) bodemkaarten, geologische kaarten of geomorfologische kaarten van het gebied. In archeologisch opzicht is Landgoed Soestdijk kortom onbekend terrein en dat vroeg om een bijzondere aanpak van het onderzoek.

Voor en na 1650

Besloten werd om drie deelonderzoeken uit te voeren. In de eerste plaats richtte het veldonderzoek zich op de archeologie van voor circa 1650, het moment dat Cornelis de Graeff, toenmalig burgemeester van Amsterdam, een landhuis laat bouwen dat waarschijnlijk nog steeds de kern vormt van het huidige paleis. RAAP maakte daarvoor een bodemkaart van het gebied. Om erachter te komen waar nog fundamenten van verdwenen gebouwen (van na 1650) in de grond zitten, zijn vervolgens archieven geraadpleegd en boringen of sonderingen uitgevoerd. Een derde aspect vormde de inventarisatie van resten van de formele Hollandse en Franse tuinaanleg uit de 17e en 18e eeuw, dat wil zeggen de situatie vóór het nu nog zichtbare Engelse landschapspark, naar ontwerp van vader en zoon Zocher uit de 19e eeuw. Projectie van historische kaarten, booronderzoek, visuele inspectie en ook het Actueel Hoogtebestand Nederland, een hulpmiddel bij het ontdekken van archeologische fenomenen aan het maaiveld, werden hierbij gebruikt. Verder zijn de

tuinbaas, boswachter, opzichter en beheerder geïnterviewd over wat hen bij het werk op het landgoed is opgevallen.

Ontgonnen heideveld

Naar nu blijkt is Landgoed Soestdijk als archeologisch 'arm' te kenschetsen. De archeologie beperkt zich feitelijk tot de 17e t/m de 20e eeuw. Waarschijnlijk is het tot in de 19e eeuw deels heideveld geweest en daarna ontgonnen ten behoeve van bosbouw. De boringen wezen uit dat in het grootste deel van het landgoed de oorspronkelijke bosbodem daarbij met een heideploeg diep is omgeploegd en dus verstoord. Eigenlijk is alleen in het noordwesten, in een zone met stuifduinen, het oorspronkelijke landschap bewaard gebleven. Ook binnen het Engelse landschapspark is de bodem in archeologisch opzicht zwaar verstoord (verrommeld), mede door de aanleg van het park en eerdere oudere tuinen. Archeologische resten van voor 1650 worden daarom alleen in het noordwesten verwacht. Mogelijk zijn er twee grafheuvels aangeboord, maar dat vergt nader onderzoek.

Doorschemerende tijdslagen

Een belangrijke conclusie van het onderzoek is dat binnen de begrenzing van het landgoed sprake is van een *palimpsest*: de 17e en 18e eeuwse inrichting van het landschap is nog zichtbaar in het huidige landschap. De eerste indruk die een bezoeker van Landgoed Soestdijk heeft, is 19e eeuwse. Het onderzoek maakte duidelijk dat, ook binnen het Engelse landschapspark, talloze - en niet alleen archeologische - elementen aanwezig zijn die teruggrijpen op de oorspronkelijke 'formele' aanleg van het landgoed, gebaseerd op classicistische geometrische principes. Dit is te zien in steilranden, bomenrijen, bospaden, sloten en zichtlijnen. Hoewel ook deze formele aanleg in de 17e en 18e eeuw veranderingen onderging, is het landgoed in haar totaliteit te karakteriseren als een op formele leest geschoeid ingericht landschap, iets wat alleen een goed getraind oog kan zien. Op dit moment kan iedereen een poging wagen: een klein deel van het landgoed is voor het publiek opengesteld. Het bezoeken meer dan waard!

Mei 2009

In opdracht van J.A.M. Altenburg
Rijksgebouwendienst/ directeur Paleis Soestdijk
Amsterdamsestraatweg 18, 3743 AB Baarn